

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van Wederopbouwhoeve in Grimbergen (Humbeek)

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het ministerieel besluit van 25 april 2018 tot voorlopige bescherming als monument van Wederopbouwhoeve in Grimbergen (Humbeek);

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 29 mei 2018 tot en met 28 juni 2018 en waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van Wederopbouwhoeve aantoonde;

Overwegende dat Wederopbouwhoeve als monument historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De wederopbouwhoeve aan de Kruisstraat 90 in Grimbergen heeft historische waarde als representatieve getuige van de vernielingen die in Vlaanderen aangericht werden tijdens de Eerste Wereldoorlog, niet zozeer als gevolg van gevechten maar wel als een vorm van represaille en intimidatie die paste in het concept van totale oorlog waarbij ook burgerdoelwitten beschouwd werden als een legitiem doelwit. Ook in de directe omgeving getuigen verschillende gebouwen hiervan, wat bijdraagt tot de contextwaarde van deze hoeve. Tegelijkertijd herinnert de hoeve (en met name de gevelsteen met opschrift "O.S.B.") aan de brede internationale respons die volgde op de massale oorlogsvernielingen in 'Poor Little Belgium', in dit geval van de Zwitserse hulporganisatie *Oeuvre Suisse en Belgique*;

Overwegende dat Wederopbouwhoeve als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De hoeve aan de Kruisstraat 90 in Grimbergen is een uitzonderlijk gaaf bewaard voorbeeld van wederopbouw met tussenkomst van de Zwitserse hulporganisatie *Oeuvre Suisse en Belgique* (OSB) en heeft bovendien een hoge contextwaarde door de aanwezigheid in de directe omgeving van verschillende andere wederopbouwhoeves, ook gerealiseerd met tussenkomst van het OSB of de Duitse bezetter. Van 1916 tot 1920 zette het daartoe opgerichte OSB zich in om de wederopbouw in België van de grond te krijgen met financiële hulp aan personen van wie de woning volledig of gedeeltelijk was vernield. De Zwitserse architect Eugen Probst, die de stichter was van het OSB en er de feitelijke leiding over had, toonde tijdens de oorlog duidelijk sympathie voor de Duitse bezetter. Omgekeerd werd het OSB positief onthaald door de Duitsers. Dat er een link was tussen de Zwitserse en Duitse wederopbouw wordt ook gesuggereerd door de locatie van de door hen heropgebouwde panden (vaak letterlijk op een steenworp van elkaar) en door de gelijkaardige architecturale visie (vooral neotraditioneel en regionalistisch met topgevels en – in rurale context – een bakstenen parement met decoratieve accenten in witsteen). Toch werd het OSB in België niet gepercipieerd als collaboratie en bleef de organisatie ook na de geallieerde overwinning actief.

Een mogelijke reden voor deze welwillende houding van de Belgen ten aanzien van het OSB is dat deze organisatie – in vergelijking met de Duitse bezetter – meer geld per huis besteedde, waardoor grotere, meer kwalitatieve en decoratieve huizen werden gerealiseerd. Bovendien werden de door het OSB gesubsidieerde ontwerpen steeds gemaakt door Belgische architecten waardoor deze initiatieven toch eerder als Belgisch werden gepercipieerd. Architect Alfred Minner, die ook de hoeve aan de Kruisstraat 90 in Humbeek ontwierp, trad op als vertegenwoordiger van het OSB in België. Hij werd voor zijn inspanningen tijdens de wederopbouw bekroond met een *Medaille de la restauration nationale 1914-1918*,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

Wederopbouwhoeve, Kruisstraat 90 in Grimbergen (Humbeek), bekend ten kadaster: Grimbergen, 6de afdeling, sectie C, perceelnummer 413F.

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Deze aan de straat gelegen, vrijstaande hoeve werd na de Eerste Wereldoorlog heropgebouwd in neotraditionele stijl met regionalistische inslag.

De hoeve bestaat uit een verankerd rechthoekig volume van vier ongelijke traveeën en één bouwlaag gevat tussen zijtuitgevels onder een licht geknikt zadeldak (rode Vlaamse pannen). De twee eerste traveeën worden ingenomen door de stal en de volgende door het woonhuis met opkamer in de noordoostelijke hoek. De achtergevel heeft aan de westzijde een kleine uitbouw onder lessenaarsdak (met de keuken en het varkenskot). In het rechthoekige volume zelf bevond zich aan de westzijde de aardappelkelder (vooraan) en de paardenstal (achteraan). Het woonvolume bestaat uit een gelagzaal in de zuidoostelijke hoek, links ervan de 'beste kamer' en daarachter de eetkamer die toegang geeft tot de opkamer achter de gelagzaal. Tussen de eetkamer en de opkamer leidt een trap naar boven, waar zich drie volwaardige kamers bevinden en een zolderkamer. Eén van de kamers boven geeft ook toegang tot het stalvolume.

De gevelarchitectuur wordt gekenmerkt door baksteenmetselwerk in kruisverband op een kalkzandstenen plint met veelvuldig gebruik van witsteen voor de deur- en vensteromlijstingen, nis, gevelsteen (met opschrift "O.S.B.") gevelaflijning en schouder- en topstukken. Smeedijzeren gekrulde jaarankers onder de daklijst van de voorgevel vormen het bouwjaar "1918". Het licht uitkragende dak dat ondersteund wordt door houten, geschilderde modillons, bevat boven de twee middelste traveeën telkens een eenvoudige dakkapel met een bakstenen tuitgeveltje (voorzien van vlechtingen) onder een Vlaams pannen zadeldakje. De meest rechtse travee wordt bekroond door een fraai uitgewerkte halsgevel op voluten en heeft een rechthoekige deur onder hardstenen driupliedige geflankeerd door rechthoekige beluikte vensters, het geheel onder een korfboogvormig drielicht met driupliedige op gekrulde uiteinden. De sluitsteen met bloemen en fruitmotieven doet tevens dienst als sokkel voor een rondboognis met gedraaide zuiltjes. De voorgevel is verder voorzien van beluikte kruisvensters onder een dubbel ontlastingsboogje, van een

ovalen oculus in de top van de halsgevel en in de meest linkse travee, en van een korbboogpoort in de stal.

De achtergevel wordt van oost naar west gekenmerkt door een beluikt bol- en kloosterkozijn (opkamer) en een kruisvenster (eetkamer) met erboven een dakvenster met bakstenen tuitgeveltje en vlechtingen. De uitbouw heeft in de oostgevel een korbboogvormige achterdeur met kalkzandstenen imposten en sluitsteen. Rechts van de achterbouw bevindt zich nog een korbboogvormige staldeur met kalkzandstenen imposten en sluitsteen. De zijtuitgevels hebben aandaken, vlechtingen, schouderstukken op consolen, gekrulde muurankers en rechthoekige vensters. In de oostgevel bevinden zich op de begane grond brede, beluikte kloostervensters. Het houten schrijnwerk en oorspronkelijk glas bleven bewaard in de voorgevel, achtergevel en oostgevel. De vensters zijn voorzien van een houten roedeverdeling (ruitvormig in de bovenlichten van de oostgevel) en aan de voorgevel zijn de bovenlichten ingevuld met groen glas in lood. Gelijkaardige glas-in-lood-invulling bevindt zich in het korbboogvormig bovenlicht boven de houten deur, die zelf voorzien is van een bovenlicht.

Het interieur is eenvoudig maar behoudt de oorspronkelijke indeling (met typerende opkamer) en op de begane grond ook de afwerking (met name de balkenstructuur in de gelagzaal, het binnenschrijnwerk en de schouwmantels van de eetkamer, 'beste kamer' en gelagzaal, die laatste met als fruit uitgewerkte kalkzandstenen consoltjes).

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de algemene doelstelling van de bescherming is het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden. Elke aanpassing of nieuwe functie moet de beschermde erfgoedwaarden, erfgoedkenmerken en -elementen respecteren en ondersteunen. Bewaren gaat daarbij voor vernieuwen. Dit veronderstelt in de eerste plaats vakkundig onderhoud en conserverende ingrepen. Indien restauratie of vervanging noodzakelijk blijkt, is het aangewezen de historische toestand te hernemen, indien nodig op basis van bouwhistorisch onderzoek;
- 2° met betrekking tot het exterieur wordt in het bijzonder gewezen op het uitzonderlijk gaaf bewaarde maar kwetsbare schrijnwerk en glas. Indien dit moet vervangen worden, dient dit te gebeuren naar oorspronkelijk model qua indeling, materiaal en coloriet. Verder is het wenselijk dat de kunststoffen bebording van de dakkapellen aan de voorzijde verwijderd wordt, evenals de aan de voorgevel vastgemaakte metalen elektriciteitsmast. De later aangebouwde veranda aan de achtergevel wordt bij voorkeur ook verwijderd. Een eventuele vernieuwing van de veranda dient te gebeuren met respect voor de aanwezige erfgoedwaarden, erfgoedkenmerken en erfgoedelementen. Indien meer licht dient getrokken te worden in de woning, kan dit door in de achtergevel van de uitbouw of in de westgevel van de hoeve nieuwe gevelopeningen aan te brengen of de bestaande gevelopeningen te vergroten, met respect voor de aanwezige erfgoedwaarden, erfgoedkenmerken en erfgoedelementen;
- 3° in het interieur dient ook de oorspronkelijke Boomse tegelvloer op de begane grond bewaard te worden, indien die nog in goede toestand aanwezig is onder de huidige vloer;
- 4° wat het perceel betreft, dient het vrijstaande karakter van de hoeve duidelijk behouden te blijven.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd (2°, 3°, 4° en 7° enkel wat betreft handelingen aan het hoevegebouw):

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigingen van het dakvolume, de dakbedekking, de dakconstructie en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, oculi, poorten, inclusief de beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekend gemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken: het plaatsen of wijzigen van bovengrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
- 6° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur:
 - a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
 - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
 - c) het uitvoeren van werken die het uitzicht of de indeling van het interieur wijzigen;
 - d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
 - e) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, wandbekledingen, binnenschrijnwerk, inclusief de lambriseringen, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
 - f) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontleisteren van bepleisterde elementen;
 - g) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige;
 - h) het plaatsen of vernieuwen van technische voorzieningen, zoals verwarming, klimaatregeling, elektrische installatie, geluidsinstallatie, sanitair, liften en beveiligingsinstallaties, met uitzondering van de installaties waarvoor geen destructieve ingrepen moeten gebeuren en/of die geen storende visuele impact hebben op het waardevolle interieur.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel,

19 OKT. 2018

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS